

Episodi di storia antica, da
“HISTORIAE ANTIQUAE EPITOME:
founded on the two first portions
of the
LATEINISCHES ELEMENTARBUCH
by
JACOBS AND DOERING.”

di T.K.Arnold, ed. Gilbert and Rivington, Londra, 1840.

HISTORIÆ ANTIQUÆ

EPITOME:

FOUNDED ON THE TWO FIRST PORTIONS

OF THE

LATEINISCHES ELEMENTARBUCH

BY

JACOBS AND DOERING.

BY THE REV.

THOMAS KERCHEVER ARNOLD, M.A.

RECTOR OF LYNDON,

AND LATE FELLOW OF TRINITY COLLEGE, CAMBRIDGE.

Dalla Prefazione originale

Questo lavoro si basa sulle prime due parti dei LATEINISCHES ELEMENTARBUCH, dei Professori Jacobs e Döring. I capitoli di storia romana sono parecchio più semplici del resto del libro, e dovrebbero essere letti per primi. Sono tratti, con discrete modifiche, da Eutropio. I capitoli sulla storia greca, persiana e della Sicilia sono selezionati dal Jacobs da opere di Giustino e Cornelio Nepote: il testo è frequentemente modificato con gran cura per gli scopi del libro. Mi sono concesso la stessa libertà e ho anche aggiunto brani da Velleio Patercolo e Torsellino. Inoltre ho adottato un ordinamento cronologico, e ho sostituito alcuni passaggi in origine tratti da Curzio con i corrispondenti di Giustino. Infine, molti capitoli del Jacobs sono stati omessi, molti nuovi aggiunti.

Nota del curatore di questa sintesi

Il testo latino originale è stato rispettato, con qualche lievissima modifica per espressioni grammaticali non più in uso corrente. Non sono state riportate le peraltro interessanti note dell'autore, né i vari commenti, anch'essi notevoli. L'edizione viene proposta con un font grande e ad interlinea doppia per facilitarne sia la lettura che l'annotazione.

Sommario

Dalla Prefazione originale.....	2
Nota del curatore di questa sintesi	2
Storia Greca, fino alla messa al bando di Ippia (510 a.C.).	4
I. I primi Re dell'Attica.	4
II. I fondatori e I primi regnanti di altre città.	4
III. La spedizione degli Argonauti, 1250 a.C. (?).....	5
IV. Fortune dei Principi Greci al ritorno da Troia	5
V. Etruria colonizzata dai Lidi 1450 a.C. (?).....	6
VI. Il ritorno degli Eraclidi 1104 a.C.....	6
VII. Morte di Codro. Arconti perpetui ad Athene, 1068 a.C. Fondazione di Megara.	7
VIII. Colonie di Tiro.....	7
IX. Colonie greche.....	8
X. Le colonie Ioniche e Eoliche.	8
XI. Omero, (?) 1000 a.C.....	9

XII.	Fine dell'impero degli Assiri. Sardanapalo, 888 a.C.....	9
XIII.	Licurgo, (?) 876 a.C.: alcune delle sue leggi.....	10
XIV.	La Fondazione di Cartagine. Esiodo.....	11
XV.	Istituzione dei Giochi Olimpici – Arconti decennali e annui ad Atene.	11
XVI.	La prima e la seconda guerra con I Messeni.	11
XVII.	Legislazione di Solone, 594 a.C.....	12
XVIII.	Pisistrato ottiene il potere ad Atene, 560 a.C.	13
XIX.	La messa al bando di Ippia, 510 a.C.....	14

Storia Greca, fino alla messa al bando di Ippia (510 a.C.).

Dalla fondazione di Atene di Cecrope, 1556 a.C.

I. I primi Re dell'Attica.

Giustino

Inondazione di Deucalione, (?) 1550 a.C.

[1] Ante Deucalionis tempōra Athenienses regem habuēre Cecrōpem Aegyptium; quem, ut omnis antiquitas fabulōsa est, biformem tradidēre, quia primus marem femīnae matrimonio iunxit. [2] Huic successit Cranāus, cuius filia Atthis regiōni nomen dedit. Post hunc Amphictyon regnavit, qui primus Minervae urbem sacrāvit, et nomen civitāti Athēnas dedit. Huius temporibus aquarum illuvies maiorem partem populōrum Graeciae absumpsit. Superfuērunt, qui in montes se recepērunt, aut ad regem Thessaliae Deucaliōnem ratibus evecti sunt; a quo propterea genus humānum conditum dicitur. [3] Per ordinem deinde successiōnis regnum ad Erectheum descendit, sub quo frumenti satio apud Eleusin a Triptolēmo reperta est. In huius munēris honorem noctes initiōrum sacrātae. Tenuit et Aegeus, Thesei pater, Athēnis regnum: cui cum Theseus successisset, Attīcos demigrāre ex agris, et in astu, quod appellātur, omnes se conferre iussit.

II. I fondatori e I primi regnanti di altre città.

Torsellino

Cadmo, 1556 a.C. (?); Danao, 1550 a.C. (?)

[1] Argivōrum rex primus Ināchus exstītit; cuius filius Phorōneus vagos homīnes ac dispersos in unum coegisse locum, et moenibus legibusque

sepsisse memorātur. Danāus, quinquaginta genēris per totīdem filias contrucidātis, Argos occūpat. Cadmus, Eurōpae frater, litēras e Phoenicia deportāvit in Graeciam; Thebas in Boeotia condīdit. Rhadamanthus in Lycia, Minos in Greta, summa com severitātis laude regnārunt. Pelops quoque, Tantāli filius, Pisae rex, deductis colōnis, Peloponnēso nomen fecit.

III. La spedizione degli Argonauti, 1250 a.C. (?)

Torsellino

[1] Hercules, Orpheus, Castor, Pollux, ceterique Minyae, sive Argonautae, Argo navi aedificata, Giasōne duce, e Thessalia Colchos (ea Ponti regio est) navigarunt. Ibi Medēae, Colchorum regis filiae, opera aureum vellus, eo a Phryxo e Thessalia deportatum, aufērunt. In redītu Laomedontem, Ili filium, Troiae regem, ob pactam mercēdem negatam, violatamque iurisiurandi religionem, obtruncant: regnum Priamo eius filio tradunt.

IV. Fortune dei Principi Greci al ritorno da Troia

Velleio Patercolo

Distruzione di Troia, 1184 a.C. (?)

[Urbe Troia eversa, cum redirent Graecorum duces in patriam suam, deos sibi adversos experti, partim in alienas terras delati, novas sedes condiderunt.]

[1] Teucer, non receptus a patre Telamōne ob segnitiam non vindicatae fratris iniuriae, Cyprum adpulsus, cognominem patriae suae Salamīna constituit. Pyrrhus, Achillis filius, Epirum occupavit. [2] At rex regum Agamemnon, tempestate in Cretam insulam reiectus, tres ibi urbes

statuit, duas a patriae nomine, unam a victoriae memoria: Mycēnas, Tegēam, Pergāmum. Idem mox, scelere patruelis fratris Aegisthi, hereditarium exercentis in eum odium, et facinōre uxoris oppressus occiditur. [3] Regni potitur Aegisthus per annos septem: hunc Orestes matremque, socia consiliorum omnium sorore Electra, virīlis animi femina, obtruncat. Factum eius a diis comprobatur spatio vitae et felicitate imperii apparuit; quippe vixit annis nonaginta, regnavit septuaginta: qui se etiam a Pyrrho, Achillis filio, virtute vindicavit; nam quod pactae eius, Menelai atque Helēnae filiae Hermiōnes, nuptias occupaverat, Delphis eum interfecit. Post Orestis interitum, filii eius Penthīlus et Tisamēnus regnavēre triennio.

V. Etruria colonizzata dai Lidi 1450 a.C. (?)

Velleio Patercolo

[1] Per haec tempora Lydus et Tyrrhēnus fratres cum regnarent in Lydia, sterilitate frugum compulsi sortiti sunt uter cum parte multitudinis patria decederet. [2] Sors Tyrrhenum contigit: pervectus in Italiam et loco et incōlis et mari nobile ac perpetuum a se nomen dedit.

VI. Il ritorno degli Eraclidi 1104 a.C.

Velleio Patercolo

[1] Tum, fere anno octogesimo post Troiam captam, centesimo et vicesimo quam Hercules ad Deos excesserat, Pelōpis progenies, quae omni hoc tempore, pulsus Heraclīdis, Peloponnesi imperium obtinuerat, ab Herculis progenie expellitur. [2] Duces recuperandi imperii fuere,

Temēnus, Cresphontes, Aristodēmus, quorum Hercules abāvus fuerat.

Exclusi ab Heraclidis Orestis filii, iactatique cum variis casibus, tum saevitia maris, quintodecimo anno sedem cepere contra Lesbum insulam.

VII. Morte di Codro. Arconti perpetui ad Athene, 1068 a.C. Fondazione di Megara.

Velleio Patercolo

[1] Eodem fere tempore Athenae sub regibus esse desierunt; quarum ultimus rex fuit Codrus, vir non praetereundus; quippe, cum Lacedaemonii gravi bello Atticos premerent, respondissetque Pythius, “quorum dux ab hoste esset occisus, eos futures superiores”, deposita veste regia pastorem cultum induit, immixtusque castris hostium de industria, imprudenter, rixam ciens, interemtus est. Codrum cum morte aeterna gloria, Athenienses secuta victoria est. Quis eum non miretur, qui his artibus mortem quaesierit, quibus ab ignavis vita quaeri solet? [2] Huius filius Medon primus Archōn Athenis fuit. Ab hoc posterius apud Atticos dicti Medontidae; sed ii insequentesque Archontes usque ad Charōpem, dum viverent, eum honorem usurpabant. Peloponnesii, digredientes finibus Atticis, Megāram, mediam Corintao Athenisque urbem, candidēre.

VIII. Colonie di Tiro.

Velleio Patercolo

Ea tempestate et Tyria classis, plurimum pollens mari, in ultimo Hispaniae tractu, in extremo nostri orbis termino insulam circumfusam Oceāno,

perexiguo a continenti divisam freto, Gades condidit. Ab iisdem post paucos annos in Africa Utica condita est.

IX. Colonie greche.

Velleio Patercolo

[1] Tum Graecia maximis concussa est motibus. Achaei, ex Laconica pulsi, eas occupavere sedes, quas nunc obtinent: Pelasgi Athenas commigravere; acerque belli iuvenis, nomine Thessalus, natione Thesprotius cum magna civium manu eam regionem armis occupavit, quae nunc ab eius nomine Thessalia appellatur. [2] Paulo ante Alētes, sextus ab Hercule, Corinthum, quae antea fuerat Ephyre, claustra Peloponnesi continentem, in Isthmo condidit. Athenienses in Euboea Chalcida et Eretriam colonis occupavere; Lacedaemonii in Asia Magnesiam. [3] Nec multo post Chalcidenses, orti, ut praediximus, Atticis, Hippocle et Megasthene ducibus, Cumas in Italia condiderunt. Huius classis cursum esse directum alii columbae antecedentis volatu ferunt, alii nocturne aeris sono, qualis Cerealibus sacris cieri solet. Pars horum civium magno post intervallo Neapolim condidit.

X. Le colonie ioniche e Eoliche.

Velleio Patercolo

[1] Subsequenti tempore magna vis Graecae iuventutis, abundantia virium sedes quaeritans, in Asiam se effudit. Nam et lōnes, duce lōne profecti Athenis, nobilissimam partem regionis maritimae occupavere, quae hodieque appellatur Ionia; urbesque constituere Ephesum,

Milētum, Colophōna, Priēnen, Lebēdum, Myuntem, Erythram, Clazomēnas, Phocaeam; multasque in Aegēo atque Icario occupavēre insulas, Samum, Chium, Andrum, Tenum, Parum, Delum, aliasque ignobiles. Et mox Aeolii, eadem profecti Graecia, longissimisque acti erroribus, non minus illustres obtinuerunt locos, clarasque urbes condiderunt, Smyrnam, Cymen, Larissam, Myrīnam, Mitylēnemque, et alias urbes quad sunt in Lesbo insula.

[XI. Omero, \(?\) 1000 a.C.](#)

Velleio Patercolo

[1] Clarissimum deinde Homeri illuxit ingenium, sine exemplo maximum, qui solus appellari poeta meruit. In quo hoc maximum est, quod neque ante ilium quem ille imitaretur, neque post illum, qui eum imitari posset inventus est. Quem si quis caecum genitum putat, omnibus sensibus orbis est.

[XII. Fine dell'impero degli Assiri. Sardanapalo, 888 a.C.](#)

Velleio Patercolo

Insequenti tempore imperium Asiaticum ab Assyriis ad Medos translatum est. Quippe Sardanapālum, mollitiis fluentem, tertio et tricesimo loco ab Nino et Semīramīde qui Babylōna condiderant natum, ita ut semper successor regni paterni foret filius, Arbāces Medus imperio vitaeque privavit.

XIII. Licurgo, (?) 876 a.C.: alcune delle sue leggi.

Velleio Patercolo, Giustino

[1] Ea tempestāte clarissīmus Graii nomīnis Lycurgus Lacedaemonius, vir genēris regii, fuit severissimārum iustissimarumque legum auctor, et disciplīnae convenientissīmae [viris]: cuius quamdiu Sparta dilīgens fuit, excelsissīme floruit. [2] Ac primum quidem popūlum in obsequia princīpum, princīpes ad iustitiam imperiorum formāvit. Parsimoniam omnībus suasit. Emi singūla non pecunia, sed compensatiōne mercium iussit. Auri argentīque usum, velut omnium scelērum materiam, sustūlit. Fundos omnium aequalīter inter omnes divīsit. Convivāri omnes publice iussit, ne cuius divitiae vel luxuria in occulto essent. Puēros pubēres in agrum dedūci praecēpit, ut primos annos non in luxuria, sed in opēre et laborībus agērent. [3] Virgīnes sine dote nubēre iussit, ut uxōres eligerentur non pecuniae. Maxīmum honōrem senum esse voluit. Haec quoniam primo, solūtis antea morībus, dura vidēbat esse, auctōrem eōrum Apollīnem Delphīcum fingit. [4] Dein, ut aeternitātem legībus suis daret, iureiurando oblīgat civitātem, nihil eos de eius legībus mutatūros, priusquam reverterētur, et simūlat, se ad oraculum Delphīcum proficisci, consultūrum, quid addendum mutandumque legībus viderētur Deo. Proficiscitur autem Cretam, ibīque perpetuum exsilium egit, abiicīque in mare ossa sua moriens iussit, ne, reliquiis suis Lacedaemōnem relātis, Spartāni se religiōne iurisiurandi solūtos arbitrarentur.

XIV. La Fondazione di Cartagine. Esiodo.

[1] Hoc tractu temporum ante annos quinque et sexaginta quam urbs Romana conderetur, ab Elissa Tyria, quam quidam Dido autūmant, Carthago conditur. Circa quod tempus Carānus, sextus decimus ab Hercule, profectus Argis regnum Macedoniae occupavit. [2] Huius temporibus aequalis Hesiōdus fuit, circa centum et viginti annos distinctus ab Homēri aetate, vir perelegantis ingenii, et mollissima dulcedine carminis memorabilis, otii quietisque cupidissimus, ut tempore tanto viro, ita operis auctoritate proximus.

XV. Istituzione dei Giochi Olimpici – Arconti decennali e annui ad Atene.

[1]. Clarissimum deinde omnium ludicrum certamen, et ad excitandam corporis animique virtutem efficacissimum, Olympiorum initium habuit auctorem Iphitum Elium. Is eos ludos mercatumque instituit ante annos quam Roma conderetur septuaginta. Hoc sacrum eodem loco instituisse fertur Atreus, cum Pelopi patri funebres ludos faceret. Quo quidem in ludicro, omnisque generis certaminum Hercules victor exstitit. [2] Tum Athenis perpetui Archontes esse desiērunt, cum fuisset ultimus Alcmaeon: coeperuntque in denos annos creari; quae consuetudo in annos septuaginta mansit: ac deinde annuis commissa est magistratibus respublica. Ex iis, qui denis annis praefuerunt, primus fuit Charops, ultimus Eryxias; ex annuis, primus Creon.

XVI. La prima e la seconda guerra con I Messeni.

Giustino

[1] His igitur moribus ita brevi civitas convaluit, ut cum Messeniis bellum intuissent, gravissima se exsecratione obstringerent, non, priusquam Messeniam expugnassent, reversuros. Sed decern annis in obsidione urbis frustra consumtis, Messenii tandem per insidias expugnantur. [2] Deinde, cum per octoginta annos omnia servitutis mala perpessi essent, post longam poenarum patientiam bellum restaurant. Lacedaemonii autem tanto maiore confidentia ad arma concurrunt, quod adversus servos dimicaturi videbantur. [3] Res tamen aliter cecidit, atque ipsi speraverant. Nam tribus proeliis fusi, eo usque desperationis adducti sunt Spartani, ut ad supplementum exercitus servos suos manumitterent. Tum de belli eventu oraculo Delphis consulto, iubentur ducem belli ab Atheniensibus petere. Athenienses autem, cum hoc responsum cognovissent, in contemptum Spartanorum Tyrtaeum poetam claudum pede miserunt. [4] Qui cum venisset, carmina exercitui recitavit, in quibus virtutis hortamenta, damnorum solatia, belli consilia, conscripserat. Itaque tantum ardorem militibus iniecit, ut omnes alacri animo mortem oppeterent. Raro unquam cruentius proelium fuit. Ad postremum tamen victoria Lacedaemoniorum fuit.

XVII. Legislazione di Solone, 594 a.C.

Giustino

[1] Cum Draconis leges crudeliōres essent, quam ut possent observāri, legitur Solon, vir iustitia insignis, qui velut novam civitatem novis legibus condēret. Quo munere ita functus est, ut et apud plebem et optimātes, diutumis antea dissidiis agitātos, parem iniret gratiam. Huius viri, inter

multa egregia, illud quoque memorabile fuit. Inter Athenienses et Megareses de Salamīne insūla, quam sibi uterque popūlus vindicābat, prope usque ad interitū dimicātum fuērat. Post multas clades acceptas, Athenienses legem tulērunt, ne quis illud bellum reparandum proponeret. Solon igitur cum opportunitātem quandam vidisset insūlae vindicandae, dementiam simūlat, habitūque deformis, more vecordium, in publicū evolat; factōque concursu hominum, versibus suadere popūlo coepit, quod vetabatur; omniumque animos ita inflammavit, ut extemplo bellum adversus Megareses decerneretur, et, devictis hostibus, insūla Atheniensium fieret.

XVIII. Pisistrato ottiene il potere ad Atene, 560 a.C.

Giustino

Legibus civitati scriptis Solon peregre proficiscitur. Dum abest, Pisistrātus, nobilis adolescens, propter res in bello praeclare gestas populo carus, tyrannidem per dolum occupat. Quippe cum domi se verberibus affecisset, lacerato corpore in publicum progreditur. Advocata concione, vulnera populo ostendit; de crudelitate principum, a quibus haec se passum simulabat, queritur, credulamque multitudinem et lacrymis et oratione accendit, dum se optimatibus propter populi amorem invisum esse significat. Sic ad custodiam corporis sui satellitum auxilium obtinet; per quos occupata tyrannide per annos triginta tres, inter varias rerum vicissitudines, regnavit.

XIX. La messa al bando di Ippia, 510 a.C.

Giustino

[1] Post eius mortem Hipparchus et Hippias in paternum imperium successerunt. Qui cum per aliquot annos eadem, qua pater, clementia regnassent, Hipparchus ab Harmodio et Aristogitone, ob iniuriam quandam acceptam in tyrannos incensis, interficitur. [2] Quorum virorum virtute cum admonita civitas libertatis esset, tandem Hippias regno pulsus in exilium agitur, et in Persiam profectus, Dario, Atheniensibus bellum illaturo, ducem se adversus patriam offert.